סוכנות לקטעי עתונות
רחוב הרברט סמואל 4
ת.ד. 724, טלפון 234252
ירושלים
15 מרץ 1979

דבר
עתון פועלי ארץ ישראל

רדיו

מאת טדי פרויס

כמו על הר נבו

ההסכמה להסכים על הסכם שיום־כם עליו בהסכמה הדדית, באת לטלוויזיה, כמו בדראמה גרועה, אחרי רדת המסך על תיאור מסעו של הנשיא קארטר. בכלל, את מהלכי המו"מ עם מצרים, אפיינו חוב הסממנים המתלווים למחזה לא־טוב: הקליימאקס היה בהתחלה (בואו של סאדאת לירושלים); אחר־כך נסתה עקומת מתח־העלי־לה לרדת, תוך קרטועים קלים כלפי מעלה (הסכמי קמפ־דייוויד). שייקספיר אמנם יכול להרוג את יוליוס קיסר במערכת השלישית ובכל זאת לשמור על המתח בשתי מערכות נוספות. אולם לשם כך הוא שייקספיר. דראמאטורגים יו־תר צנועים חייבים לשמור את נקודת־השיא לסוף. במקרה שלנו — היא היתה בהתחלה ומרכז־הכובד השני של העלילה היה אחרי רדת המסך — בקא־היר.

שלושה ימים ליום הרדיו הטל־וויזיה את ביקורו של הנשיא קארטר כפי שרק אפשר היה. בעצם מעבר לזה כי תכופות דשו תבואות שנדושה כבר פעמים הר־בה. הדבר הורגש בעיקר ברדיו. שתי תחנות הרדיו דחסו כמה שיותר וברור שנשתרבב הרבה חומר. למה הדבר דומה? לאולי־מות התחתונה: לא רק הגישו עוף שכבר נצלה פעם יום קודם, אלא גם עור, עצמות ושיירי־בשר שנטח־נו עד דק ושמשו למילוי פשטי־דות ובורקאס. ספק אם היתה לכך הצדקה מבחינת הכאמץ הארגוני, הכספי והאנושי: כתבים רבים נפ־לו מרגליהם ומכיוון שגם להם מגיעה, פה ושם, שעת מנוחה, הובאו אל המיקרופון והמצלמה הרבה כתבי־ספסל. מטבע היה ל־קיים משחק אחד פחות ולהישאר עם החמשיות הראשונות.

הין ליקויים מכניים שאפשר היה למנוע אותם עם יותר תשומת־לב. כבר נכתב כאן שיותר מדי פעמים נשתרבבו קולות שאינם שייכים לעניין אל תוך השידורים וכי, בלהט הכיסוי, נאמרו גם דברים בלתי־נכונים עובדתית. הן מבחינת האירועים והן מבחינה היסטורית (למשל, כשנתמן שי הכתיר את בנימין פראנקלין כנשיא בארה"ב). אולם, אם לוקחים בחשבון שלר־שות הרדיו והטלוויזיה עמדו רק ימי־הכנה מעטים ושהם עסוקים בהכנת אירוע מסובך — בעיקר בטלוויזיה — כמו האירוזיון, אי־אפשר שלא לשבח את העבודה הארגונית שנעשתה. גם תחנות טלוויזיה יותר מנוסות יכלו לשבור את הראש, ואצלנו לא שברו את הראש.

ראוי גם לציין, שלמרות ההתרכ־זות בנשיא ארה"ב לא נשכחו המאורעות בגדה, הירי בגליל ופר־ים; ביום שבו כולם נוהרים אחר המאורע העיקרי, לא קשה לשכוח דברים של מה בכך", כמו התת־פרעויות ברמאללה ופגזים בקרית־שמונה.

כאמור, הפסידה הטלוויזיה את נקודת־השיא, כמו בסרט הדוקו־מנטארי המציין על כיבוש האי־ברסט: כל המסע אל הרי ההימ־לאיה לוה במסרטה (מטעם הבי.בי.סי.), אם אני זוכר נכון) אבל את עצם העפלתם של טאנסינג והילארי לפיסגה באלצנו לראות ממצלמה רגילה. הילארי צילם את טאנסינג עומד על הפיסגה כשהוא אוחז בוגיזיקיג'ק. זה הוה הקליי־מאקס האנטי־קלימאקסי. כך בשר־מס מהטלוויזיה שלנו המעבד ב־קהיר. כמעט משה והר נבו.

רהאביליטאציה

ללוי אשכול

כשהודיע הנשיא ליעקב בינסון, כי לא יציע את מועמדותו לתקופת כהונה נוספת, כתב „אקונומיסט" ש„הטיסטריה תרחש לו יותר אח־דה מבני דורו". בדעתי עלה אז כי אותו דבר־עצמו ייאמר על לוי אשכול, שעוד היה בחיים, עשר שנים נדרשו כדי שתבוא הודאה „רשמית" על כך, אף כי בציבור ניכרו כבר קדם לכן גע־בועים לראש הממשלה האנושי, בעל חוש הומור והשכל הישר. היה זה גד יעקבי שאמר כי, בדיעבד, לא היתה הצדקה להדחתו ממשרד הבטחון, ערב מלחמת ש־שת הימים.

לכאורה, זוהי הודעה גלויית־לב; למעשה — ערכה מועט. ראי־שית, מבחינה מעשית אין זה עולה למתנגדיו מהעבר פרוטה להודות כיום במעלותיו של האיש. הוא עצמו מת. מפלגתו איננה בשלטון ויותר מזה — האיש שלמענו הודח שר־הבטחון אשכול עבר את הקווים ואינו נמנה עוד עם נער־ציהם של יעקבי ואנשיו. ציניקאי יכול אף לומר, כי בהודעה זו יותר מששיקם יעקבי את אשכול, הוא השליך אבן באיש האחר.

יעקבי לא היה היחידי שהיכה על חטא. רוב הנוכחים באולפן דיבורן, במידה זו או אחרת של צער, על העוול שנגרם לאיש עד שראוי להזכיר שלוי אשכול לא היה כולו תכלת ולא רק סוכר ודבש. כותב שורות אלה היה מ־תומכי אשכול ברוב הבחי־לכים והזמנים (ואם ירושה לי להעיר — בסרט הקאטאסטרופאלי על חייו, שהוצג לפני הדיון באול־פן, תפסה אותי המצלמה צועק „יחי אשכול" בהפגנת התמיכה ב־חצר נשיא־המדינה בדצמבר 1963, כשבא בלילה להגיש את התפטי־רותו). ולכן הוא מרגיש חופשי לומר כמה מלות הסתייגות בלי ל־היסחף בזרם תהליך השיקום. ספק אם אשכול הקיף את מלוא משמ־עות השאלות והאירועים שעמדו על הפרק אחרי מלחמת 1967. אחד הדברים הבלתי־מובנים עד היום הוא התנגדותו של אשכול לשיקום הפליטים (כיום „העם הפלשתינאי") וישובם באדמות שמעבר לקו־הירוק. כיצד יכול איש הומאני, טוב־לב ואוהב־אדם כאשכול להת־נגד לאקט, שבמסגרת הימים ההם היה מתקבל כמעשה אנושי יותר מפוליטי? למרות שניסיתי למשוך בלשונו, לא הירבה אשכול להסביר את מניעי התנגדותו. האחד שהע־לה בשעתו הסבר הגיוני להלך־מחשבה כל־כך לא „אשכולי", היה אורי אבנרי. בגליון על מותו של אשכול כתב, ב„העולם הזה", כי אשכול היה מעל לכל „בחלון", וראת בהתיישבות משהו נעלה ר־נשגב, שרק שבי־ציון ראויים לו. הסבר זה אמנם אינו מכסה את כל הספקטרום של התירוץ, אך הוא זורע אור מסיים, מתקבל על הדעת. מכל מקום, בימי השיכרון של 1967 בלט רק שר אחד בת־ביעה גלויה ונמרצת למען יישוב הפליטים (יגאל אלון) בעוד שאח־רים התנגדו, היו אדישים או שתקו (משה דיין). אף שעקרונית חייבו את המעשה. גם כמה מידידיו הק־רובים של אשכול לחצו עליו (לובה אליאב, למשל) אולם היא לא רצה לשמוע. משה דיין אמר, כי הוא סבור שיש לעשות משהו בנדון אך לא רצה ללכת, בשל כך, למאבק עם ראש־הממשלה. התוצאה היתה שלא נעשה כמעט כלום. ומה שנעשה לאחר מכן היה פועם מדי ומאוחר מדי. אין טעם להרהר כיצד היו פני הדב־רים נראים לוא נקט ראש־הממ־שלה עמדה אחרת.

בהתאם למוסכם בציבור כולו, דיבר באולפן על אשכול „הפש־רן". האומנם? אשכול היה רחוק מלהיות פשרן ודומה, כי המתווכ־חים — ולא רק הם — התחיפו פשרנות עם מזג נוח ודרכי נעם. אשכול חתר למטרות שקבע לעצ־מו, בהתמדה ובעקש. הוא עשה זאת בדרכים עקלקלות. ואם הדלת היתה חסומה — ניסה לחדור לבית מבעד לחלון האמבטיה. טאקטיקה נוספת שלו היתה טאק־טיקת ההתשה. הוא היה חוזר להצעותיו ורעיונותיו מדי כמה חדשים והיה „מנדנד" לייריביו עד צאת נשמתם, כמעט פשוטו כמש־מעו. בסופו של דבר השיג את יעדיו: המערך הוקם, ועדת־חקירה משפטית נקבורה, תהליך הדחתו של לבון הוסק והפליטים הער־ביים לא יושבו. אף כי הדברים דרשו זמן — המטרות הושגו, ללא פשרות ולא לחצאין.

מבין המשתתפים בתכנית על אשכול היה אבא אבן המספר הטוב ביותר והיחידי שהביא מעט מצבעיו הטבעיים של אשכול ל־אולפן. ההומור לא היה תבלין של אשכול אלא מרכיב מרכזי בדמותו ובעבודתו. משום מה הת־ייחסו המתדיינים להומור של אש־כול כלמקטרת של הנשיא סאדאת או לחיוך של הנשיא קארטר. אלה אינם מרכיבים מאותו סדר־גודל. ההומור הוא חלק מאישיותו והשפיע על כושר עמידתו בלח־צים ובקונניות שנוקטו נגדו. ספק אם בלי תכונה יקרה מזו היה עומד בכל הפגעים שבהם נאלץ לעמוד. אבן היה היחיד שהעלה את ההומור בלוויית דוגמאות. יחד עם זאת, הסב אבן את תשומת־הלב לעובדה מתמיהה אחת. שר־החוץ לשעבר הזכיר את ישיבת הממשלה מה־17 ביוני 1967, שבה הוחלט לחזור לגבולות 1967, מי־נוס „תוספות אלון". הוא הזכיר את הנכונות לוויתורים של ממש־לת אשכול (אבן הגזים פה). אך זקף לחובת חברים מתונים בממ־שלה היעדר תמיכה מספקת בראש־הממשלה היונה (יוסי שריד העיר, בצדק, שגם את פנחס ספיר ואת אבא אבן חייב היה תה"כ אבן להזכיר בהקשר זה...). בין כך ובין כך, נתבקשת כדבריל שאלה גדולה, שנשמטה מהמנחה, עמוס אילון, (שבדרך כלל עמד על המיש־מר וגילה בקיאות בפרטים העובי־דתיים): אם אמנם, כדברי אבן, הפליגה ממשלת־ישראל בהצעות לוויתורים ובכל זאת נעצירה קשוחה מסלע בדעת־הקהל העולי־מית, הרי נחלנו כשלון הסברתי מהמעלה הראשונה. ומי אם לא שר־חוץ אחראי ליחסי־הציבור של המדינה?